

Grote modders in het Land van Maas en Waal

In het kader van de Visatlas Gelderland is er door Natuurbalans – Limes Divergens en de Stichting RAVON in de gemeente West Maas en Waal onderzoek gedaan naar het voorkomen van vissen. Het gebied was aangemerkt als 'wit gebied', een gebied waarvan (zeer) weinig visgegevens bekend zijn. Met behulp van schepnet en draagbare elektrische visapparatuur zijn gedurende enkele dagen zoveel mogelijk (willekeurige) trajecten in het gebied bevist. De vangsten bleken anders uit te vallen dan van te voren was gedacht.

Al snel werden op meerdere locaties bierpjes en kleine modderkruipers aangetroffen. De vangst van bierpjes was opvallend, aangezien de sloten en weteningen in het gebied veelal stilstaand tot (zeer) langzaam stromend zijn. Toen de eerste grote modderkruiper nabij Horssen werd aangetroffen, stegen de verwachtingen voor wat betreft de overige trajecten. Gedurende de verdere bemonsteringen steeg het aantal waarnemingen van grote modderkruipers gestaag. Op de verschillende vangstlocaties werden één tot vier volwassen exemplaren van de soort gevangen met in totaal 48 exemplaren verdeeld over 12 locaties. Twee van de locaties waar de soort werd aangetroffen vielen hierbij op, omdat daar larven van

Foto 1: Twee larven van de grote modderkruiper (gemiddeld circa 1,8 cm.)

grote modderkruiper werden gevangen. Op de eerste locatie betrof het 13 larven en op de tweede locatie 2 larven. De larven waren gemiddeld circa 1,8 cm groot (foto 1) en hadden reeds het uiterlijk van de ouderdieren. Niet bij alle exemplaren waren de uitwendige kieuwen goed zichtbaar. Mogelijk dat de term

larve dan ook niet correct is voor alle aangetroffen exemplaren. Volgens Grieb (1937; uit: Van Beek, 2003) krijgen de dieren pas het volwassen uiterlijk bij een lengte van 36 mm. Vanwege mogelijke schade aan de larven is slechts gedurende korte tijd bemonsterd met het schepnet en niet met elektrische visapparatuur.

De eerste locatie, een kort traject net bovenstrooms van een kleine stuw waar zich veel plantenmateriaal ophoopte, is 29 dagen later nogmaals bezocht. Opnieuw is hierbij het schepnet gebruikt om grote modderkruipers te vangen. Er werden 16 juveniele exemplaren aangetroffen (foto 2). De exemplaren waren 4,7-7,0 cm groot (gemiddeld circa 5,4 cm). Het is niet vast te stellen of hierbij terugvangsten zijn gedaan van de eerder aangetroffen larven. Als dit zo is dan betekent het dat de dieren circa 3,6 cm zijn gegroeid deze 29 dagen..

De waarnemingen van grote modderkruiper in het onderzochte 'witte' gebied geven aan hoe waardevol een ogenschijnlijk oninteressant gebied kan zijn. Daarnaast blijkt hieruit dat zijn verspreidingsgebied, in ieder geval op lokaal niveau, nog niet geheel in kaart is gebracht. Deze hiaten in verspreiding en de vangst en mogelijke terugvangst van larven roepen vragen op,

Vangsten grote modderkruiper (blauwe sterren). Rode stippen geven tevens de andere onderzochte trajecten aan.

waarvan het wenselijk is deze in de toekomst te beantwoorden. Al met al een geslaagde 'witte gebieden' inventarisatie, waarvan de gegevens in de Visatlas Gelderland zullen verschijnen.

Nils van Kessel (Natuurbalans - Limes Divergens)

Foto 2: Enkele van de aangetroffen juvenielen (gemiddeld circa 5,4 cm.) Foto's: N. van Kessel

Spectaculaire vangst in Flevoland

In september 2009 zijn door een beroepsvisser in Flevoland op één dag maar liefst 5 kwabalen gevangen. Het waren alle volwassen exemplaren, de grootste was bijna 60 centimeter lang. De vangsten zijn bijzonder, omdat veel kwabaalpopulaties in Nederland en West-Europa in de vorige eeuw verdwenen zijn of met uitsterven worden bedreigd. In juli 2009 werden ook al twee kwabalen gevangen.

De recente kwabaalvangsten in Flevoland, maar ook in de Vecht en de IJssel, duiden erop dat de kwabaal in het gebied van de voormalige IJsseldelta nog duurzaam voorkomt en plaatselijk mogelijk zelfs algemeen is. Door de geringe beschermingsstatus van de kwabaal is er tot op heden géén onderzoek gedaan naar de restpopulaties van deze 'zoetwaterkabeljauw' in Nederland. Het is onbekend of de waarnemingen rond de IJsseldelta afkomstig zijn van één populatie of dat het verschillende restpopulaties betreft. Ook is het niet duidelijk waar de voortplantingsgebieden liggen.

De kwabaal heeft in Nederland de status van bedreigde vissoort op de Rode Lijst van Vissen. Als soort die van oorsprong door beroepsvissers gevangen werd is hij opgenomen in de Visserijwet, maar niet in de Habitatrichtlijn. Water- en natuurbeheerders zijn daardoor niet verplicht om specifieke beschermingsmaatregelen voor het behoud en herstel van de kwabaal te nemen. Positief is dat de kwabaal onlangs is

Foto: W. Smit

opgenomen als doelsoort in de leefgebiedenbenadering. De verwachting is dan ook dat er in de toekomst bij ecologische herstelmaatregelen meer aandacht zal zijn voor de kwabaal.

Jeroen Bosveld